

Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

Факультет фізичного виховання

Кафедра фізичної терапії, фізичного виховання та біології

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

БОТАНІКА

підготовки здобувачів

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

(назва рівня вищої освіти)

спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

(шифр і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою

Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

(назва програми)

мова навчання українська

Курільченко І.Ю., кандидат біологічних наук, доцент кафедри фізичної терапії, фізичного виховання та біології ДВНЗ «ДДПУ».

Рецензенти:

Дичко В.В. – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної терапії, фізичного виховання та біології ДВНЗ «ДДПУ».

Євтухова Т.А. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри природничо-математичних дисциплін та інформатики ДВНЗ «ДДПУ».

Силабус розглянуто і схвалено на засіданні кафедри фізичної терапії, фізичного виховання та біології

Протокол № 8 від «27» червня 2022 р.

Завідувач кафедри

Дичко В.В.

(ПІБ)

Затверджено та рекомендовано до впровадження
вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

«27» червня 2022 р.

протокол № 9

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЗІОЛОГІЯ РОСЛИН

Кількість кредитів	8 кредитів ECTS, 300 годин, з яких 128 год. становить контактна робота з викладачем (50 год. лекцій; 78 год. практичних занять), 172 год. – самостійна робота
Рік підготовки, семестр	І-й рік підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, I та II семестри
Компонент освітньої	обов'язковий компонент освітньо-професійної програми
Викладач	Курільченко Ірина Юріївна, <i>доцент</i> кафедри фізичної терапії, фізичного виховання та біології, <i>кандидат біологічних наук, доцент</i>
Контактна інформація	irina82203@gmail.com
Консультації	Консультації проводиться кожний четвер з 15.30 до 16.30. У разі неможливості відвідування консультацій можна з'ясувати поточні питання на сторінці дистанційного навчання в розділі «Консультації» (залишити повідомлення) (http://212.3.125.77:9090/moodle/course/view.php?id=1345) або на електронну скриньку irina82203@gmail.com надіслати лист із зазначенням назви навчальної дисципліни.
Анотація навчальної дисципліни	Навчальна дисципліна «Ботаніка» є обов'язковою компонентою освітньо-професійної програми «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини). Навчальна дисципліна передбачає формування і розвиток у здобувачів сучасних уявлень про: будову та функції клітинних органодів, тканин та рослинного організму в цілому, принципи функціонування і структуру рослинних організмів, принципи класифікації життєвих форм рослин, будову та еволюцію генеративних органів, особливості запилення та запліднення, значення та способи поширення, особливості систематики та еволюцію рослин.

Опис навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни «Ботаніка» - вивчення анатомічної та морфологічної будови рослинних організмів, основ систематики рослин, основних закономірностей і законів розвитку рослинних організмів, пізнання студентами закономірностей розвитку рослин як найважливішого біоенергетичного компонента біосфери.

У результаті опанування навчальної дисципліни здобувачі набувають *компетентностей*, як-от:
загальних компетентностей: здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК-3); здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, використання інформаційних і комунікаційних технологій (ЗК-5); здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК-7); здатність до критичного мислення толерантності до різних ідей, нових точок зору і фактів дійсності (ЗК-9); здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових умінь і навичок, організації навчального процесу (власного і колективного), зокрема через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати свою освітньо-професійну траєкторію, оцінювати власні результати навчання, навчатися впродовж життя(ЗК-10);

спеціальних (фахових) компетентностей: здатність до цілепокладання, планування та проєктування процесу навчання здобувачів, інтегрованого навчання та здійснення міжпредметних зв'язків (СК-1); здатність у процесі навчання та виховання учнів розуміти й реалізовувати стратегію сталого розвитку людства (СК-11); здатність організувати наукову роботу учнів в сфері біології та здоров'я людини, презентувати результати наукових досліджень (СК-13); здатність використовувати біологічні поняття, закони, концепції, вчення й теорії біології для пояснення та розвитку в учнів розуміння цілісності та взаємозалежності живих систем і організмів(СК-15); здатність розкривати сутність біологічних явищ, здатність розуміти й уміти пояснити будову, функції, життєдіяльність, розмноження, класифікацію, походження, поширення, використання живих організмів і систем усіх рівнів організації. (СК-16); здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних засобів у польових і лабораторних умовах(СК-19)

Ключові слова. ботаніка, органоїд, орган, тканина, клітина, рівень організації, рослина, фотосинтез, екосистема, навколишнє середовище, систематика, адаптація, анатомія, фізіологія, ароморфоз, ідіоадаптація.

Програмні результати навчання: Здійснювати під час виконання професійних обов'язків усну і письмову комунікацію державною мовою(ПРН-02); визначати предметний зміст і послідовність його опрацювання з урахуванням вимог Державного стандарту загальної середньої освіти, очікуваних результатів навчання, освітніх потреб здобувачів, використовуючи базові наукові категорії та поняття спеціальності (предметної спеціальності) (ПРН-8); розвивати у здобувачів ключові та предметні компетентності з предметної спеціальності, формувати готовність до їх

	<p>практичного застосування(ПРН-10); управляти складною професійною діяльністю та проєктами в умовах ЗСО, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах (ПРН-13); знати сучасну систему живих організмів та методологію систематики, теоретичні засади біологічної науки(ПРН-16); знати основні закони й положення генетики, молекулярної біології, теорії еволюції(ПРН-18); застосовувати знання сучасних теоретичних основ біології для пояснення будови й функціональних особливостей організмів на різних рівнях організації живого, їхню взаємодію, взаємозв'язки, походження, класифікацію, значення, охорону використання та поширення(ПРН-20); виконувати експериментальні дослідження природних об'єктів, інтерпретувати їх результати, виготовляти наочні засоби, колекції, гербарії. (ПРН-21).</p> <p>Матеріали та ресурси:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Ботаніка. Підручник / І.А. Бобкова, Л.В. Варлахова. - К. : ВСВ «Медицина», 2015.- 304 с. 2.Біологія і екологія (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загал. серед. освіти / Задорожний К. М. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019.-208с.: іл. 3.Бойко М.Ф. Ботаніка. Водорості та мохоподібні. Навч. посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 276 с. 4.Ковальчук Г.В. Зоологія з основами екології : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Вид. 2-ге, випр. і допов. Суми : Університетська книга, 2018. 614 с. 5.Кобелецька М.С., Терек О.І. Біохімія рослин. Навчальний посібник. –Львів. 2017. – 270с. 5.Кушакова І.В., Курільченко І.Ю. Методичні рекомендації з навчальної практичної підготовки (польової) для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини). Слов'янськ : ДВНЗ «ДДПУ», 2022. 46 с. 6.Курільченко І.Ю., Кушакова І.В., Лабораторний практикум з ботаніки для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини). Слов'янськ : ДВНЗ «ДДПУ», 2022. 38 с. 7.Маруненко І.М., Неведомська Є.О., Омері І.Д. Ботаніка. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 218 с. 8.Пефільєва Л.П., Пефільєва М.В. Ботаніка. Лабораторні роботи. К. : Центр учбової літератури 2008. 208 с. 9.Якубенко Б.Є., Алейніков І.М., Шабарова С.І., Машковська С.П. Ботаніка. Підручник. К. : Видавничий дім «Кондор», 2018. 436 с. <p>Розміщення основної інформації з навчальної дисципліни передбачено на навчальній платформі <i>Moodle</i> : http://212.3.125.77:9090/moodle/course/view.php?id=1345</p>
<p>Теми</p>	<p>Тема 1. Ботаніка – наука про рослинний світ. Тема 2. Загальний план будови рослинної клітини та історія її</p>

вивчення. Відкриття органоїдів, помітних у світловий мікроскоп. Розміри клітин та їх форма. Паренхімні та прозенхімні клітини. Сучасні уявлення про клітину вищих рослин, особливості будови органоїдів та їх функції.

Тема 3. Ядро та його функції. Поділ рослинної клітини. Особливості каріокінезу та цитокінезу.

Тема 4. Поняття про рослинні тканини, їх цитологічна характеристика. Закономірності тканинної організації вищих рослин. Принципи класифікації тканин.

Тема 5. Морфологічна та анатомічна будова вегетативних, органів рослин. Корінь, його функції та анатомічна будова. Визначення кореня, його основні функції. Диференціація коренів у кореневій системі. Класифікація кореневих систем за морфологічною природою коренів. Апікальна меристема кореня, особливості її положення, будови і діяльності. Зональність кінчика молодого кореня, кореневий чохлак. Первинна анатомічна будова кореня. Диференціація тканин кореня. Перехід кореня до вторинного потовщення. Метаморфози кореня.

Тема 6. Пагін. Визначення пагона. Загальна морфологія пагона. Стебло і його будова. Розвиток анатомічної структури стебла: уявлення про розвиток основних анатомо-топографічних зон (покривної, первинної кори, центрального циліндра). Вторинне потовщення стебла. Диференціація пагонів рослини. Видозміни пагона.

Тема 7. Морфологія листкової пластинки: типи симетрії, листки прості і складні, цілісні і розчленовані. Форма листкової пластинки, її основи і краю. Анатомічна будова листкової пластинки: епідерма, асиміляційні, провідні і механічні тканини. Жилкування листка, листорозміщення. Метаморфози листка.

Тема 8. Генеративні органи покритонасінних. Будова квітки. Суцвіття, їх типи і біологічне значення. Принципи побудови діаграм та формул квітки, морфологічне різноманіття. Гініцей, андроцей, Типи і способи запилення. Агенти запилення. Пристосування рослин до різних способів запилення. Подвійне запліднення покритонасінних, відкрите С.Г.Навашиним, розвиток зародку і вторинного ендосперму. Розвиток насінини. Визначення плода. Розвиток плода; оплодень, типи його будови; класифікація плодів. Способи поширення плодів і насіння.

Тема 9. Еволюція рослинної форми життя. Розмноження і життєві цикли рослин. Загальна характеристика прокаріотичних і еукаріотичних водоростей, особливості будови. Відділи Жовто-коричневі, Червоні та Зелені водорості. Принципи класифікації. Поширення, екологія та значення.

Тема 10. Царство Гриби. Відділ Оомікотові гриби. Відділ Зигомікотові гриби.

Відділ Аскомікотові гриби Базидіомікотові гриби. Загальна характеристика грибів. Особливості будови клітин, живлення і розмноження. Типи статевого процесу. Лишайники, як комплексні організми, тіло яких складається з двох компонентів – гриба і водорості. За морфологічною структурою талому - накипні, листуваті та кущисті.

Тема 11. Уявлення про вищі рослини як рівень структурної

	<p>організації. Систематика вищих рослин як наука. Особливості будови вегетативного тіла вищих рослин що пов'язані із сухопутним способом існування. Особливості генеративних органів і циклу відтворення. Уявлення про вищі рослини як рівень структурної організації.</p> <p>Тема 12. Псилофіти. Відділ Bryophyta. Псилофіти як перші справжні наземні рослини, особливості їх морфологічної і анатомічної будови, циклу відтворення. Значення відкриття псилофітів для філогенії вищих рослин та еволюційної морфології.</p> <p>Тема 13. Біологія відділу Мохоподібні (<i>Bryophyta</i>). Мохоподібні – приклад гаметофітної лінії розвитку вищих листостеблових рослин. Біологія розвитку і значення мохів в утворенні торфу.</p> <p>Тема 14. Систематика біологія та різноманітність відділу Плауноподібних Lycopodiophyta та відділу Хвощеподібні, або Еквізетофіти (<i>Equisetophyta</i>) Генетичний зв'язок хвощеподібних з іншими систематичними групами рослин.</p> <p>Тема 15. Відділ Папоротеподібні або Поліподіофіти (<i>Polypodiophyta</i>). Макрофільна лінія еволюції. Рівно- і різноспоровість. Водні папороті. Особливості циклу розвитку, будови сорусу, спорангію, гаметофіту. Походження папоротей.</p> <p>Тема 16. Біологія та систематика відділу Голонасінні або Пінофіти (<i>Pinophyta</i>, або <i>Gymnospermae</i>). Життєвий цикл голонасінних. Класифікація голонасінних. Походження та філогенетичні зв'язки голонасінних рослин з папоротеподібними.</p> <p>Тема17. Будова, особливості життєвого циклу та розмноження відділу Магноліофіти або Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>, <i>Anthophyta</i> або <i>Angiospermae</i>). Біологія та систематика класу Дводольні Магноліопсиди, (<i>Magnoliopsida</i>, <i>Dicotyledones</i>) Біологія та систематика класу Однодольні або Лілієвидні (<i>Liliopsida</i>). Особливості морфолого-анатомічної будови і розмноження як приклад досконального пристосування до наземних умов існування.</p>
<p>Методичні поради для викладачів «Як навчати?»</p>	<p>Опанування навчальної дисципліни відбувається в межах студентоцентрованого, компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного підходів. Лекції (проблемні, візуалізації, із застосуванням техніки зворотного зв'язку) проводяться у супроводі навчальних відеоматеріалів, презентацій PowerPoint; відбувається демонстрація дослідів, експериментів; проводиться їх обговорення, аналізуються отримані результати. Практичні заняття передбачають проведення демонстрацій, досліджень, експериментів, та дискусій і бесід за результатами отриманих результатів, ситуаційного аналізу, аналізу конкретних ситуацій. В рамках самостійної роботи використовуються репродуктивні та проблемно-пошукові, евристичні та дослідницькі методи навчання здобувачів відповідно до типу та складності завдання.</p>
<p>Методичні поради для здобувачів «Як навчатися?»</p>	<p>Для того, щоб успішно опанувати навчальну дисципліну необхідно бути активними під час обговорень теоретичних питань, тестувань, презентацій результатів самостійних робіт, практичних завдань,</p>

	під час аналізу дослідницьких робіт, при постановці експерименту, захисту лабораторних робіт.
Оцінювання	<p>Для успішного складання навчальної дисципліни здобувач повинен:</p> <p>1) Набрати достатню кількість балів відповідно до вимог поточного контролю:</p> <p>а) під час лекційних занять здобувач може отримати 0,5 бали за кожну лекцію. Оцінювання залежить від роботи здобувача на лекції. Загальна максимальна сума балів за лекції дорівнює 5 балам у семестр;</p> <p>б) під час лабораторної роботи здобувач може набрати бали в залежності від виду, складності завдань та якості їх виконання:</p> <ul style="list-style-type: none"> – опитування або тестування оцінюється до 5 балів; – участь в опитуванні, під час обговорення дискусійного питання, доповнення або суттєве запитання до доповідача оцінюється до 3 балів; – виконання лабораторної роботи оцінюється до 5 балів. <p>Загальна максимальна сума балів за лабораторні роботи – в I семестрі 90 балів, в II семестрі до 70 балів.</p> <p>в) за результатами виконання завдань самостійної роботи здобувач може отримати до 4 балів за кожний тип роботи. Оцінювання залежить від якості виконаної роботи і рівня сформованості навчальної автономії здобувача. Загальна максимальна сума балів за самостійну роботу – в I семестрі 10 балів; а в II семестрі до 30 балів.</p> <p>З детальним розподілом балів за кожною окремою темою можна ознайомитись на освітній платформі Moodle за лінком: http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/course/view.php?id=1345</p> <p>2) Скласти підсумковий контроль у формі екзамену.</p> <p>Якщо здобувач за результатами поточного контролю набрав 60 балів і вище, то він може:</p> <ul style="list-style-type: none"> – бути звільненим від складання екзамену й отримати 60-80 балів автоматично; – бути звільненим від екзамену й отримати 81-100 балів автоматично (за умови відсутності пропусків з усіх навчальних дисциплін семестру без поважних причин та надання в деканат роздрукованих виконаних робіт з навчальної дисципліни); – бути допущеним до складання екзамену (у разі бажання підвищити результат поточного контролю). <p>Екзаменаційний білет складається з трьох теоретичних питань.</p> <p>Порядок повторного проходження контрольних заходів і ліквідації академічної заборгованості врегульовано «Положенням про контрольні заходи в ДВНЗ «ДДПУ» (http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/003.pdf)</p> <p>)</p> <p>Політика щодо відвідування занять: відсутність здобувача з неповажної причини під час перебігу заняття є неприпустимою. Якщо здобувач за певних обставин (лікарняний, академічна мобільність, відпустка тощо) пропустив заняття, він може виконати поточні контрольні заходи з іншою академічною групою або під час</p>

	<p>встановлених консультаційних годин за попередньою домовленістю з викладачем. На заняттях здобувачі можуть використовувати мобільні телефони, планшети або ноутбуки, але безпосередньо з навчальною метою – для вивчення дисципліни.</p> <p>Політика щодо академічної доброчесності: індивідуальні завдання перевіряються на наявність плагіату методом експертної оцінки та за допомогою on-line сервісу Unicheck. Очікується, що кожний здобувач виконує завдання свідомо та самостійно й несе відповідальність за збереження, резервне копіювання виконаних завдань. Здобувач, у роботі якого було виявлено факт порушення академічної доброчесності, отримує за завдання 0 балів. З «Положенням про академічну доброчесність педагогічних, науково-педагогічних працівників та здобувачів у ДВНЗ «ДДПУ» можна ознайомитись на лінком: http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/012.pdf.</p>
<p>Переваги вивчення навчальної дисципліни «Бонус вивчення»</p>	<p>Унікальність та цінність навчальної дисципліни «Ботаніка» полягає в набутті здобувачами теоретичних знань, практичних умінь про будову рослинного організму, зв'язок будови і функції рослинних організмів, формування уявлення про структурно-функціональну організацію рослинних систем різних рівнів; одержання й узагальнення нових знань про фізіологічні функції рослинного організму, особливості сучасної систематики, раціонального використання й захисту рослинного світу, екологічні закономірності, цілісність і саморегуляцію живих систем. Це, в свою чергу, підвищить рівень сформованості професійної компетентності майбутніх учителів біології та основ здоров'я Нової української школи й надасть їм конкурентних переваг на ринку професійних послуг.</p>

Доцент кафедри ФТФВіБ _____

_____ І.Ю. Курільченко